

ПРЕЗУМПЦІЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ ТА РОЗУМНОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАКОНОДАВЧОЇ ТЕХНІКИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Савощак Ірина Миколаївна

здобувач вищої освіти юридичного відділення

Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола

Науковий керівник: Гелецька Ірина Олександрівна

канд. юрид. наук, заступник директора з навчальної,

наукової роботи та м/н співробітництва

Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола

Україна

Протягом останніх десятиліть, у правовому суспільстві, чітко виражається проблематика юридично-технічної досконалості нормативно-правових актів та можливості їх практичного застосування. З цієї проблеми випливає значення застосування законодавчої техніки.

Цивільно-правові норми насичені цілою низкою законодавчих прийомів, які потребують наукового дослідження. Зокрема, до них можна віднести наступні: використання презумпції, фікції, оцінюваних понять у цивільному праві України.

Найбільш поширеними виступають не фікції чи оцінювані поняття, а саме презумпції. За своєю правовою природою, даний елемент законодавчої техніки — це своєрідне припущення, яке існує доти, доки не буде спростовано. В Цивільному кодексі України (далі — ЦК України) закріплена ціла низка презумпцій: здійснення цивільних прав (ч. 4 ст. 12 ЦК України), правомірності правочину (ст. 204 ЦК України), спільної власності (ч. 1 ст. 355 ЦК України), якості речі, що передана у найм (ч. 3 ст. 767 ЦК України), набуття речі за усьмим договором дарування (ч. 4 ст. 719 ЦК України), згоди на продовження строку дії договору банківського вкладу (ч. 4 ст. 1060 ЦК України) тощо [1]. Крім того, до даного переліку слід включити поняття «справедливості» та «розумності».

Вимога справедливості та розумності цивільного законодавства практично виражається у встановленні його нормами рівних умов для участі усіх осіб у цивільних відносинах, закріпленні можливості адекватного захисту порушеного цивільного права або інтересу, поєднанні норм, спрямованих на забезпечення реалізації цивільного права, з дотриманням інтересів інших осіб, моралі суспільства тощо. Вчені цивілісти ще не дали чіткого і єдиного визначення цих понять [2].

Що стосується справедливості, то дана категорія має подвійний характер. Відповідно до ст. 3 ЦК України, вона належить до однієї із засад цивільного законодавства [1]. На принципах справедливості повинні будуватись усі цивільно-правові відносини, адже лише це зумовить дотримання закону та норм права в цілому.

Другий бік даної категорії полягає у визначенні її як презумпції. В ЦК України відсутня норма, яка б чітко та конкретно визначала поняття справедливості. Більше того, не існує статті, яка б приділила увагу цій презумпції, але присутні норми, що містять її прояви (ст. ст. 12, 23, 123, 627 ЦК України). Саме це зумовлює неоднакове застосування судами цивільного законодавства та різне розуміння засад, що викладені у статті 3 ЦК України.

Виходячи з наведеного, доречним буде внесення до ЦК України відповідної норми, зміст якої може бути сформульований так: «Цивільні правовідносини повинні будуватися на засадах справедливості, якщо інше не буде встановлено судом». Саме це буде виступати своєрідною основою при встановленні, зміні чи припиненні прав та обов'язків учасників цивільних правовідносин.

Не менш суперечливою у цивільному праві України виступає і презумпція розумності. Проблема юридичного закріплення даного поняття тягне за собою і проблему практичного застосування цього елементу законодавчої техніки. Аналізуючи цивільне законодавство, неможливо зустріти норму, яка б закріплювала дане поняття. Саме тому, відповідальність за порушення цієї категорії може наступати лише за рішенням суду. Більше того, відсутність

юридичного закріплення даної презумпції дає змогу учасникам цивільних правовідносин відступати від неї, тим самим порушуючи права та інтереси один одного. У статтях 12, 23, 92, 123, 330, 390, 509, 627, 1242 ЦК України містяться ознаки розумності, але як впливає із практичного їх застосування, цього виявляється недостатньо. Тому доречним будем внесення змін до ЦК України, шляхом доповнення його відповідною статтею такого змісту: «Встановлення, зміна чи припинення цивільних правовідносин можлива лише на засадах розумності, якщо інше не встановлено судом».

Висновки. Важливе значення для функціонування цивільних правовідносин відіграють презумпції розумності та справедливості. У ЦК України відсутні норми, які закріплювали дані категорії на законодавчому рівні. Саме це зумовлює різне розуміння судами понять «справедливість» та «розумність». Крім того, сторони відступають від даних презумпцій з мотивів відсутності їх юридичного закріплення, тим самим порушуючи права та інтереси один одного.

Доречним буде зазначення того факту, що дані категорії взаємопов'язані і виконують однорідні функції: виправну, гарантійну, доповнюючу тощо.

Для вирішення поставленої проблеми доцільним буде внесення змін до ЦК України, шляхом доповнення його відповідними статтями, які були викладенні вище. Це виступатиме одним із кроків вдосконалення цивільного законодавства та правової системи України в цілому.

Список використаних джерел:

1. *Цивільний кодекс України* (Закон України). № 435-IV. (2020). Вилучено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
2. Котуха О. С. (2011). Непрямі презумпції справедливості, добросовісності та розумності в Цивільному праві України. *Митна справа. Серія: Питання розвитку окремих галузей та інститутів українського законодавства та науки*, (5), 350-356.